

14 İyun Ümumdünya Qan Donoru Günüdür

Biz bir-birimizə həmişə, hər yerdə yardımçı olmalıyıq

Qan minlərlə ananı, körpə uşaqları, xəsarət alanları vaxtsız ölümdən xilas edir

Orqanizmin sağlam qalması üçün müəyyən amillər var ki, onlardan biri, daha doğrusu, ən mühümü qan və onun komponentləridir. Bədəndə qan dövrəni pozulduqda insan müxtəlif sağalmaz xəstəliklərə tutulur. Ona görə də “Başqalarını düşün, qan ver, həyatla bölüş” devisi ilə keçirilən ümumdünya qan donoru kampaniyası da ictimaiyyətin diqqətini bu istiqamətə yönəltmək məqsədi daşıyır. Çünki qan donoru insan həyatını xilas edən xeyirxah addımlardandır.

14 iyun 2005-ci ildə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Cenevrədə keçirilmiş 58-ci Assambleyasında ildə bir dəfə donorluq gününün qeyd edilməsi ilə bağlı qərar qəbul edilib.

300-400 milliqram qanla bir insan həyatı xilas oluna bilər

Uzun illər hematoloji xəstələrin müalicəsi ilə məşğul olmuş, hematologiya və səhiyyənin təşkili üzrə fəlsəfə doktoru, qan xəstəlikləri üzrə mütəxəssis kimi bir çox beynəlxalq konfransların (ABŞ, Fransa, Türkiyə, Kanada və s.) iştirakçısı və məruzəçisi olan Mehparə Kazımovanın fikrincə, insan orqanizmində qanın müəyyən kritik həddi mövcuddur. Bu həddi aşdıqda qan ehtiyatını artırmaq lazımdır: “...Əgər bu ehtiyat olmazsa, o zaman insan həyatını itirə bilər. Buna görə də donorun 300-400 milliqram qanı ilə tam bir həyat xilas etməsi tamamilə doğrudur. Hər kəs həyatı boyunca qan köçürülməsinin zəruri olduğu hallarla üzləşə bilər. Qan insan orqanizmi üçün həyati əhəmiyyət kəsb edir, o, trofik funksiya daşıyır, toxuma və orqanların qan mübadiləsini təmin edir. Qanı heç bir başqa preparatla əvəz etmək mümkün deyil, onu yalnız sağlam donordan əldə etmək olar...”

Təəssüflə qeyd etməliyik ki, dünyada təhlükəsiz donor qanına ehtiyac artmaqdadır. Təcrübə göstərir ki, ən təhlükəsiz olan məhz könüllü və təmənnsiz donorların qanıdır. Bilməliyik ki, təhlükəsiz qan, onun komponentləri və preparatları hər il minlərlə hamiləlik və doğuş zamanı ağırlaşması olan anaları, körpə uşaqları, xəsarət alanları və digərqlərini ölümdən xilas etməyə kömək edir.

Doktor M.Kazımova onu da vacib sayır ki, ölkəmizdə yayılmış hemofiliya və talassemiya xəstələrinin müalicəsində qan komponentlərinin və preparatlarının istənilən vaxtda əlçatan olması çox vacibdir və bu, donor qanına tələbatı artırır: “Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin “2011-2015-ci illər üçün qanın, qan komponentlərinin donoru və qan xidmətinin inkişafına dair Tədbirlər Proqramının həyata keçirilməsi” və “Qan xidməti müəssisələrinin şəbəkəsinin optimallaşdırılması və fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi” barədə əmrləri də donor qanına tələbatın ödənilməsinə yönəldilib. Lakin donoru inkişafı üçün yalnız Səhiyyə nazirliyi deyil, müxtəlif dövlət və qeyri-hökumət qurumları, KİV-lər də öz töhfəsini verməlidir. Hazırda dünyanın 60-dan çox ölkəsində sırf könüllü donoru əsasında qanvermə xidmətləri fəaliyyət göstərir”.

Hər il bütün dünyada insanların həyatını xilas etmək və sağlamlığını yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə donörlər tərəfindən ən azı 100 milyon doza qan verilir. Buna baxmayaraq, köçürmək üçün qa-



na tələbat durmadan artır. Təəssüf ki, hələ də bir çox ölkələr mövcud tələbatın öhdəsindən gələ bilmirlər.

70-dən artıq ölkədə donör var

Təcili cərrahiyyə əməliyyatları, o cümlədən artmaqda olan yol-nəqliyyat qəzaları nəticəsində xəsarət almış insanların, habelə anadangəlmə bəzi xəstəliklərin müalicəsi üçün qan və onun komponentləri lazım olur. Donörün, ümumiyyətlə, dünyada sayının az olması, yəni əhəlinin ümumi sayının cəmi 1 faizini təşkil etməsi ürəkəcan göstərici deyil. Nəzərə alaq ki, onlar da cəmi 70-dən bir az artıq ölkədə yaşayırlar. Qan üzrə mütəxəssis hesab edir ki, tibbin elə bir sahəsini tapmaq çətindir ki, orada insan sağlamlığının və həyatının xilas olunması üçün qan komponentlərinin köçürülməsindən istifadə edilməsin: “Onu da qeyd edək ki, Azərbaycanda donör qanının və onun komponentlərinin təmin edilməsi üzrə milli siyasətin əsas prinsipləri formalaşdırılıb. Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO və ICESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyeva tərəfindən 2005-ci ildə Azərbaycanda “Talassemiyasız həyat naminə” layihəsinin icrasına başlanılması ilə ölkədə səhiyyənin bu vacib sahəsində əhəmiyyətli dəyişikliklər müşahidə edilməyə başladı. Bu proqramın həyata keçirilməsi çərçivəsində 2009-cu ildə Bakı şəhərində Talassemiya Mərkəzi istifadəyə verilib. Mərkəzdə talassemiyadan əziyyət çəkən xəstələr pulsuz zəruri dərman preparatları əldə edirlər.

Milli Məclisin qəbul etdiyi “Qanın, qan komponentlərinin donoru və qan xidməti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu 2005-ci ilin may ayında Azərbaycan Prezidenti tərəfindən təsdiq olunub. 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən “Qanın, qan komponentlərinin donoru və qan xidmətinin inkişafına dair Dövlət Proqramı” (2006-2010 və 2011-2015) da bu qəbildən olan sənədlər sırasına daxildir...”

Donoruğun koronavirusa qarşı mübarizəsi

Donoruğun təbliği sahəsində müasir üsullardan istifadə edilməsi (MQB-ın veb saytının yaradılması, videokliplərin çəkilməsi, plakatların və kitabçaların çap edilməsi, KİV-lər vasitəsilə çoxsaylı çıxışlar, donörün forumlarının keçirilməsi və s.) ilbəl donörün sayının və tədarük edilmiş qan və onun komponentlərinin miqdarının artmasına gətirib çıxarıb: “Heydər Əliyev Fondunun çağırışına uyğun olaraq, təkə Bakı şəhərində deyil, ölkənin digər regionlarında da fəaliyyət göstərən müəssisə və təşkilatlarda könüllü qanvermə aksiyaları təşkil olunur. Donoruq aksiyalarının təşkilində tibb işçiləri daha çox fəallıq nümayiş etdirirlər. Onlar qrafik əsasında müntəzəm olaraq qan verirlər. Bütün bu tədbirlər qan komponenti ehtiyatının toplanmasına və təmin edilməsinə gətirib çıxarır. Donörlər ən dəyərli, heç bir texnologiya ilə əldə edilməyən, satın alınma və əvəz oluna bilməyən nemət sayılan cansağlığının bərpası üçün başqalarına öz qanını verirlər. Təsədüf deyil ki, donör sözü qədim latınca “donore”, yəni “bəxş etmək” deməkdir. Bir çox hallarda onların hədiyyəsi digər insanın həyatını xilas edir”.

Bu gün artıq bütün dünyanı çənginə alan koronavirus (COVID-19) pandemiyasının qarşısının alınması istiqamətində aparılan mübarizə tədbirlərində də qanvermənin necə əhəmiyyətli olması faktoru özünü bir daha qabarıq şəkildə göstərdi. Hətta virusa yoluxub, onunla döyüşərək qalib gəlmiş pasiyentlərin sağaldıqdan sonra verdikləri qan digər xəstələrin həyatlarını xilas edəcək qədər dəyərli hesab edilir. Buna görə də donoruq bir könüllülük hərəkatı kimi genişləndirilməli, daha çox ictimaiyyəti özünə cəlb etməlidir.

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU,
“Azərbaycan”